

ทฤษฎีและแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภารกิจหลักของตำรวจ คือการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม การป้องกันอาชญากรรมกับการปราบปรามอาชญากรรม หากพิจารณาถึงผลที่กระทบต่อสังคมแล้ว มีความหมายแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง แม้ว่าจะเป็นการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม เช่นเดียวกันก็ตาม การป้องกันเป็นการตัดช่องโอกาสหรือการควบคุม หรือจัดปัจจัยต่าง ๆ ที่จะทำให้มีการกระทำผิดเป็นภัยต่อสังคมเกิดขึ้น (ไม่ให้อาชญากรรมเกิดขึ้น) ส่วนการปราบปรามเป็นวิธีการเร่งดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิด ซึ่งได้กระทำความผิดมาแล้ว (อาชญากรรมได้เกิดขึ้นแล้ว)

ในที่นี้จะเน้นหนักถึงการป้องกันอาชญากรรมเท่านั้น โดยมีข้อตกลงเบื้องต้นว่าจะไม่กล่าวถึงการปราบปรามอาชญากรรมมากนัก แม้ว่าการมีระบบการป้องกันอาชญากรรมที่ดี จะเอื้ออำนวยให้การปราบปรามอาชญากรรมสัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้นก็ตาม ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจที่ต้องทำหน้าที่ป้องกันอาชญากรรม เป็นหลัก และเพื่อเป็นการจัดกรอบของเนื้อหาให้กระชับยิ่งขึ้น และประการสำคัญสุดท้าย ด้วยเหตุผลแห่งปรัชญาการตรวจท้องที่ที่ว่า "การป้องกันไม่ให้เกิดอาชญากรรม" ดีกว่าปล่อยให้อาชญากรรมเกิดขึ้นมาแล้ว จึงมีการปราบปรามจับกุม เพราะผลเสียหายที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรมย่อมไม่สามารถที่จะเรียกกลับคืนได้

3.1 ทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรม

ทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมมี 3 แนวทาง คือ¹

3.1.1 แนวทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Approach)

เป็นทฤษฎีที่ถือว่างานป้องกันอาชญากรรมคือ งานหลักของตำรวจและมีความสำคัญยิ่งกว่าการสอบสวน บุคลากรหลักของตำรวจในการป้องกันอาชญากรรมตามทฤษฎีบังคับใช้กฎหมายก็คือ การตรวจท้องที่หรือการลาดตระเวนท้องที่ซึ่งได้รับการขนานนามว่า เป็น กระตุกสันหลังของงานตำรวจ

สำหรับหลักใหญ่ใจความของแนวทฤษฎีผสมสรุปได้ว่า การปรากฏตัวของตำรวจย่อมมีผลในการยับยั้งผู้ที่มีแนวโน้มในการก่ออาชญากรรม เพราะความเกรงกลัวการจับกุม ฉะนั้น ตำรวจสายตรวจจึงต้องแต่ง เครื่องแบบและรถวิทยุสายตรวจ จึงควรมีลักษณะเด่นชัดเห็นได้ง่าย เพื่อเป็นการข่มขู่ผู้ก่ออาชญากรรม นอกจากนี้ การตรวจท้องที่โดยสม่ำเสมอต่อเนื่อง จะทำให้สมาชิกในชุมชนเกิดความรู้สึกว่ามีตำรวจอยู่ทั่วไปทุกหนทุกแห่ง ด้วยเหตุนี้ตามแนวทฤษฎีบังคับใช้กฎหมายการปรากฏตัวของตำรวจ และการกระจายกำลังตำรวจให้ครอบคลุมทั่วทั้งชุมชน จะช่วยป้องกันอาชญากรรม โดยลดช่องโอกาสสำหรับผู้ตั้งใจละเมิดกฎหมาย อนึ่งงานตรวจท้องที่ของตำรวจมีลักษณะกำหนดพื้นที่รับผิดชอบในการป้องกันอาชญากรรมและระงับเหตุร้าย ภายในระยะเวลาแต่ละผลัดที่ปฏิบัติหน้าที่ ส่วนในลักษณะงานเฉพาะกิจนั้น ตำรวจสายตรวจในทุกเขตพื้นที่คือ กำลังหลักที่พร้อมที่จะรวมตัวในทันทีที่ได้รับคำสั่งจากศูนย์บัญชาการ เพื่อการปฏิบัติงานเฉพาะกิจที่เร่งด่วน

3.1.2 แนวทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์ (Community Relations Approach)

เป็นทฤษฎีที่ถือว่า อาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ดوارตามลักษณะพื้นที่บริเวณใดก็เกิดอาชญากรรมขึ้นบ่อยครั้ง ก็จะมีเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก เพราะพื้นที่ที่มีสถิติอาชญากรรมนั้นมีความแตกต่างไปจากพื้นที่ที่มีอาชญากรรมต่ำ ทั้งในภาวะกายภาพ ทางเศรษฐกิจ และทางสังคม กล่าวคือ การขาดระเบียบของสังคมอันสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในยุคก่อน ความเจริญทางอุตสาหกรรมเข้าสู่ชุมชนในยุคอุตสาหกรรม นำมาซึ่งปัญหาอาชญากรรมและปัญหาสังคมอื่น ๆ

โดยย่อหลักใหญ่ใจความของแนวทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์ เพื่อป้องกันอาชญากรรม ก็คือการจัดสภาพทั่วไปไม่ว่าในระดับในเมือง ชุมชน หรือระดับบ้านในลักษณะเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ง่ายต่อการควบคุม สังเกตตรวจตราโดยไม่มีล้วงล้ำสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล รวมทั้งมุ่งสนับสนุนส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันชีวิตและร่างกาย

และทรัพย์สินทั้งของตนเองและของบุคคลอื่นให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม อาจกล่าวอย่างสั้น ๆ ว่า "เป็นวิธีการที่ใช้ประชาชนเป็นแกนนำ" อย่างไรก็ตามแนวคิดแนวทฤษฎีทั้งสองนี้ ไม่ได้มองข้ามบทบาทของตำรวจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอาชญากรรม แต่ได้เสนอแนะให้มีการปรับบทบาทใหม่ สำหรับการตรวจท้องที่ทั้งหมด ตามแนวทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์ ตำรวจจะมีบทบาทเป็นฝ่ายวางแผน สนับสนุนและให้คำปรึกษาแก่ชุมชน ในการป้องกันอาชญากรรม กล่าวอีกนัยหนึ่ง ตำรวจ ตามแนวทฤษฎีนี้จะไม่มีสภาพเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการป้องกันอาชญากรรมอีกต่อไป นอกจากนี้ข้อเสนอนี้ตามมาก็คือ การยกเลิกตำรวจสายตรวจที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลานานโดยปริยาย ฉะนั้น ถ้ามีการประยุกต์ใช้มาตรการและแนวทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์ เช่นที่กล่าวใน สถานภาพและบทบาทของตำรวจในการป้องกันอาชญากรรม ย่อมได้รับผลกระทบกระเทือนอย่างมาก เนื่องมาจากการที่ต้องศึกษา เพื่อปรับใช้และกำหนดบทบาทใหม่ทั้งหมด ซึ่งก่อให้เกิดแรงต้านทานกีดกันอย่างหนักจากตำรวจระดับปฏิบัติการ

3.1.3 แนวทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม (Theory of Crime Control Throgh Environmental Design)

เป็นทฤษฎีที่มุ่งพิจารณาสภาพแวดล้อมโดยการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อขัดขวางการละเมิดกฎหมาย ซึ่งสภาพแวดล้อมแบ่งเป็น 2 ทาง คือ สภาพแวดล้อมทางด้านรูปธรรม อันได้แก่การวางแผนเมืองและชุมชน การติดตั้งไฟฟ้าส่องสว่าง การออกแบบอาคารและการสลักหมายเลขบนทรัพย์สิน ความมั่นคงของประตูหน้าต่าง การใช้สัญญาณเตือนภัย การใช้อุปกรณ์เบ็ดขโมยเครื่องไฟฟ้าและอื่น ๆ และสภาพแวดล้อมนามธรรม อันได้แก่ การใช้มาตรการเพื่อนบ้านเตือนภัย มาตรการสายตรวจ ประชาชน และมาตรการตรวจตามบ้านเรือน

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับแล้วว่าการป้องกันอาชญากรรม ไม่สามารถกระทำได้โดยทฤษฎีหนึ่งดังกล่าว แต่จะต้องดำเนินการควบคู่กันไปทั้ง 3 ทฤษฎี และไม่ถึงว่าทฤษฎีใดเป็นหลัก เนื่องจากผลการศึกษาของนักอาชญาวิทยาที่ผ่านมาก็ยังไม่มีข้อยุติว่าทฤษฎีไหนดีกว่ากันอย่างไร

กล่าวโดยสรุป หลักทฤษฎีการใช้กฎหมาย มีแนวคิดหลัก การป้องกันอาชญากรรม คือ งานหลักของตำรวจ ยุทธวิธี หลักในการป้องกันอาชญากรรม ก็คือ การตรวจท้องที่ เพราะหลักใหญ่ของทฤษฎีนี้คือ การปรากฏตัวของตำรวจย่อมมีผลในการยับยั้ง ผู้ที่มีแนวโน้มจะประกอบอาชญากรรม เพราะเกรงกลัวการจับกุม แนวทฤษฎีนี้เห็นว่าหน้าที่การป้องกันอาชญากรรม มีความสำคัญกว่า การสืบสวนสอบสวน การจับกุม และการลงโทษผู้กระทำผิดเสียอีก

ต่อมาทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรม ได้รับการพัฒนา ถึงกลางศตวรรษที่ 20 ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม มีแนวโน้มจะเข้ามาแทนที่ทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งหมายความว่า จะต้องจัดสภาพทั่ว ๆ ไป ของหมู่บ้าน เมือง หรือชุมชน เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ง่ายต่อการควบคุม โดยไม่ล่วงล้ำสิทธิส่วนบุคคล มุ่งเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน ของตนเองให้พ้นภัยหรือปลอดภัยจากอาชญากรรม โดยฝ่ายตำรวจเป็นผู้ให้การสนับสนุน วางแผน และให้คำปรึกษาแก่กลุ่มชุมชน เพื่อป้องกันอาชญากรรม

3.2 ทฤษฎีการปราบปรามอาชญากรรม

การปราบปรามป้องกันอาชญากรรม คือ การป้องกันไม่ให้อาชญากรรมเกิดขึ้น ลดโอกาสของคนร้ายที่จะกระทำผิด สรุปแล้วคือ อาชญากรรมยังไม่เกิดขึ้น แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่ที่จะป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิด ซึ่งการป้องกันอาชญากรรมมีในสถานี่ตำรวจเป็นหน้าที่ของตำรวจป้องกันปราบปราม เดิมทีเรียกว่า ตำรวจตรบครองป้องกัน ต่อมาได้แยกอำนาจปกครองและอำนาจบริหารให้เป็นหน้าที่ของตำรวจใหญ่ของแต่ละสถานี และเพื่อให้ตำรวจป้องกันและปราบปรามมีเวลาที่จะบริหารงานสายตรวจ ซึ่งงานสายตรวจเป็นงานหลักของการป้องกันอาชญากรรม อาชญากรรม แผนในทางรับ (การปราบปรามอาชญากรรมเป็นแผนในเชิงรุก) การปราบปรามอาชญากรรม จะเน้นทางด้านสืบสวน, หาข่าว เพื่อจะเน้นการปราบปรามเป็นหลัก โดยจะยึดถือข้อมูลท้องถิ่น, ข้อมูลบุคคลสำคัญ ควรสอดส่องดูแล เช่น บุคคลอันธพาล บุคคลเคยต้องโทษมาก่อน หรือบุคคลที่พ้นโทษ โดยจะสั่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวน(นอกเครื่องแบบ) ประกบตัวบุคคลที่ต้องสอดส่องดูแลตลอดเวลา หากผิดปกติ หรือสงสัย จะเข้าทำการตรวจค้น กวาดล้าง จับกุม ซึ่งการปราบปรามปัจจุบัน ทางกรมตำรวจได้มีเครื่องมือทันสมัยในการตรวจค้น ทหาระวัติ บุคคลสำคัญ หรือมือปืนรับจ้าง ตรวจค้นตำหนิรูปพรรณ ทรัพย์สินหาย เช่น ตำหนิรูปพรรณของที่ถูกคนร้ายโจรกรรม เช่น รถยนต์, รถจักรยานยนต์ ตลอดจนทรัพย์สินอื่น ๆ รวมความไปถึง หมายจับบุคคลต่าง ๆ ลงในคอมพิวเตอร์ หากสถานีใดต้องการอยากราบเรื่องอะไร แผนกทะเบียนประวัติ, จะสามารถค้นหาให้ได้คำตอบใน 3 นาที นอกจากนั้นยังต้องติดตามข่าว การซื้อขายอาวุธไม่ถูกกฎหมาย เช่น อาวุธสงคราม

แหล่งค้า แหล่งยาเสพติด เพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นชนวน หรือสาเหตุแห่งการเกิดอาชญากรรมได้ ซึ่งงานปราบปรามนี้ แผนกสายตรวจจะไม่สามารถเจาะลึกเข้าไปได้ สายตรวจจะมีเพียงปรากฏภายในที่ชุมชน เพื่อผลทางจิตวิทยา เพื่อลดช่องโอกาสของคนร้ายเท่านั้น การปราบปรามจึงเป็นเรื่องของชุดสืบสวนเฉพาะกิจ หรือ ชุดสืบสวนนอกเครื่องแบบเท่านั้นจึงจะได้ผลดี

3.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การค้นคว้าอิสระเรื่องสายตรวจกับการป้องกันอาชญากรรม ซึ่งศึกษาเฉพาะเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดค้นคว้า ส่วนใหญ่จะเป็นเอกสารซึ่งเป็นตำราฝึกอบรมงานในหน้าที่ตำรวจ เช่น เอกสารประกอบ "การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่สายตรวจ" กองบัญชาการตำรวจภูธร 3, 2534, "การกำหนดหน้าที่การงานของข้าราชการตำรวจ" ในสดาบตำรวจภูธร (คำสั่ง ตร.ที่ 693/2528) ของกองบัญชาการตำรวจภูธร 3, 2534 เอกสารประกอบการอบรม "โครงการเจ้าหน้าที่สายตรวจ" ของกองบังคับการตำรวจภูธร 7, 2534, เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง "ตำรวจภูธรจังหวัด และมาตรฐานกำหนดตำแหน่งกลุ่มสายงานป้องกันปราบปราม" ของกองบัญชาการตำรวจภูธร 3, 2532 เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง "การปฏิบัติหน้าที่ของสถานีตำรวจภูธรตามรูปแบบใหม่" ของกองบัญชาการตำรวจภูธร 3, 2534 ซึ่งเป็นการกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ว่ามีคุณสมบัติอย่างไร จึงจะเหมาะสม ตลอดจนวิธีการและแนวทางแก้ไขในการปราบปราม นอกจากนั้นยังรวบรวมสถิติคดีอาญา 5 ประเภท ที่เกิดขึ้นในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จากแผนกคดี ตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ ว่าคดีอาญาที่เกิดขึ้นเพิ่มมากขึ้นหรือลดลง ตรงตามเป้าหมายการปราบปรามของกรมตำรวจหรือไม่

เอกสารเรื่อง "ระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี เล่ม 1" กองบัญชาการศึกษากกรมตำรวจ ได้กล่าวถึงงานในหน้าที่ของตำรวจเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมว่า มีหน้าที่หลักคือ การรักษาความสงบเรียบร้อยภายใน ที่เป็นหน้าที่หลักของเจ้าหน้าที่ตำรวจทุกหน่วย

เอกสารวิจัยเรื่อง การให้บริการสาธารณะในการป้องกันกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ของ พ.ต.ท. วุฒิ วิจิตานนท์ 2535 ได้เน้นการกระทำผิดอาญา ที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน ที่เกิดขึ้นในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ ว่ามีแนวโน้มจะสูงขึ้นและสลับซับซ้อนขึ้น และความหวาดผวาคอภัยของประชาชนต่ออาชญากรรม ยังมีสูง

เอกสารเรื่องการบริหารงานตำรวจของ บราซีย์ เบียมสมบูรณ์ 2530 กล่าวถึงยุทธวิธีของอาชญากรรม, การควบคุมอาชญากรรม และการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม

เอกสารเรื่อง การควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม หลักทฤษฎีและมาตรการของบราซีย์ เบียมสมบูรณ์ 2526 กล่าวถึงขอบเขตและปัญหาของอาชญากรรม, แนวทฤษฎีว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรม, สภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดอาชญากรรม และการควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม

เอกสารเรื่อง กฎหมายอาญา หน่วยที่ 1 (อาชญากรรมในสังคม 2535 เกี่ยวกับเรื่องมโนทัศน์เกี่ยวกับอาชญากรรม, หลักของกฎหมาย, ความสำคัญของกฎหมาย และลักษณะของกฎหมายอาญา

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved